

# Filip Šimetin Šegvić

dipl. povjesničar i prof. povijesti

## ***Povjesničar koji istražuje — bilo povoljno ili ne Povodom petnaeste obljetnice smrti Richarda Georga Plaschke (1925.- 2001.)***

U mjestu Bítov u južnoj Moravskoj rodio se 8. srpnja 1925. godine austrijski povjesničar Richard Georg Plaschka. Nakon što je pohađao češku osnovnu školu u rodnom mjestu i njemačku gimnaziju u Znojmu, priključen je na ljetu 1943. godine odredima Wehrmachta. U gorskom prostoru Češke šume dospio je u američko ratno zarobljeništvo, a potom i u sovjetsko, iako je zbog bolesti vrlo brzo pušten.<sup>1</sup> Čitavu je obitelj Plaschka, koja je iz Moravske bila protjerana, prihvatila jedna austrijska seljačka obitelj iz Donje Austrije, gdje su se nastanili. Vrlo brzo potom, 1946. godine, Plaschka upisuje studij povijesti u Beču. Kao honorarni zaposlenik radi istovremeno kod izdavača, Österreichischer Wirtschaftsverlag, kako bi mogao otplaćivati studij. Nakon uspješnog studija, Plaschka se posvećuje doktoratu, a mentori teze su mu ugledni profesori Hugo Hantsch i Heinrich Felix Schmid. Tema njegovog rada bila je historiografija ili preciznije, odnos češke historiografije i nacionalne svijesti od Františka Palackog do Josefa Pekařa (*Von Palacký bis Pekař. Geschichtswissenschaft und Nationalbewusstsein bei den Tschechen*). Godinu dana nakon obrane rada, 1955., objavljen je i u poznatoj izdavačkoj kući Böhlau kao prvo u nizu izdanja „Wiener Archiv für Geschichte des Slawentums und Osteuropas“.<sup>2</sup>

Godine 1958. Plaschki je tadašnji dugogodišnji ministar školstva Heinrich Drimmel dao mandat generalnog sekretara radne zajednice koja bi bila usmjerena na istraživanje (europskog) istoka.<sup>3</sup> U vremenu neposredno nakon potpisivanja austrijskog Državnog ugovora (1955.) takve su politički poticane inicijative bile česte i na području humanističkih znanosti, jer je između ostaloga i njima dokazivana nova, neutralna, uloga Austrije u hladnoratovskoj Europi, ali i nastavak povezanosti s europskim istokom, naročito zemljama bivše Habsburške Monarhije. Plaschka je kao

„akademska diplomata“<sup>4</sup> u tom smislu odigrao važnu ulogu, koristeći svoj ugled i položaj u svrhu povezivanja akademskih, time i kulturnih zajednica. Radna skupina je 1962. prerasla u institut: Österreichisches Ost- und Südosteuropa-Institut. Gotovo punih trideset godina, do 1988., Plaschka je ostao na čelnom mjestu Instituta, iskazavši se u međuvremenu kako na području znanstvenosti i istraživanja, tako i u organizacijskim zadacima. Usko je surađivao sa svim ministrima školstva i obrazovanja, a preko osobnih poznanstava osigurao je i financijske donacije iz Donje Austrije koje su uvelike potpomagale rad Instituta.<sup>5</sup>

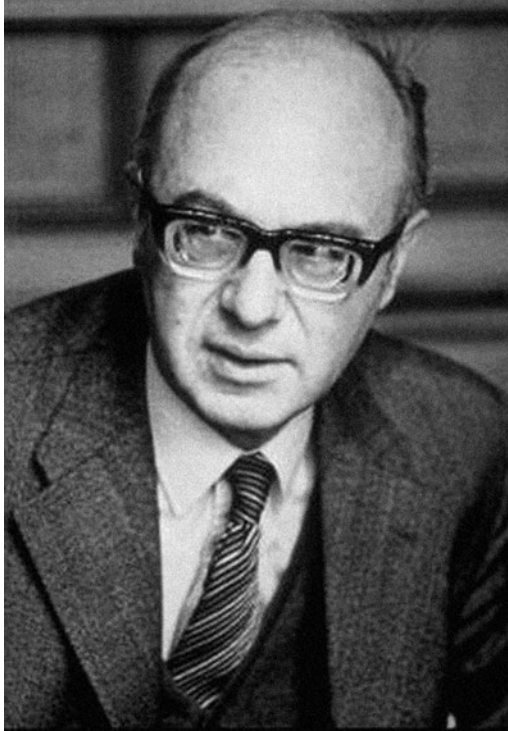
Arnold Suppan ističe u svojem nekrologu Richardu Georgu Plaschki dva važna aspekta funkcioniranja Instituta; s jedne strane je zadatak organizacije bio zajedništvom i suradnjom znanstvenika iz istočne Europe i Austrije pomoći u nadilaženju jaza stvorenim padom „Željezne zavjese“, a s druge strane osigurati dugoročne međunarodne projekte čiji bi se rezultati reflektirali u relevantnim publikacijama, dakle monografijama i zbornicima.<sup>6</sup> U oba je vida Plaschka uspio. Njegov je Institut stvorio mrežu suradnje sa Sveučilištima od Praga, Brna i Bratislave pa sve do Krakova, Bukurešta, Beograda, Ljubljane, Sofije i Moskve. Uspješna suradnja uspostavljena je i sa Zagrebačkim sveučilištem s kojeg su hrvatski povjesničari, poput Jaroslava Šidaka i Mirjane Gross, gostovali u Beču držeći predavanja o nacionalnoj povijesti.<sup>7</sup> Međunarodni projekti su s druge strane austrijsku historiografiju, naročito istraživanja 19. i 20. stoljeća, približili i američkim stručnjacima, čiji su radovi također prevedeni na njemački i publicirani.

U međuvremenu je Plaschka od 1965. godine predavao na Bečkom sveučilištu kao izvanredni, a od 1967. kao redovni profesor povijesti istočne Europe. Dvije godine obnašao je dužnost dekana (1975.-1977.) novoosnovanog Fakulteta za humanističke znanosti u Beču, a potom i brojne funkcije vezane uz Bečko sveučilište, između ostalih i one rektora i predsjedavajućeg člana Austrijskog rektorskog zbora (1981.-1983.). Od 1977. godine surađuje i s Austrijskom akademijom znanosti čiji punopravni član postaje 1982. godine. U sklopu te suradnje, Plaschka predvodi i povjesničarsku komisiju (1988.-1997.) pod čijom se redakcijom realizira izdavanje brojnih značajnih knjiga s područja povijesti.<sup>8</sup> Richard Georg Plaschka preminuo je 27. listopada 2001. godine u Beču nakon duge i teške bolesti.<sup>9</sup> Nekoliko godina nakon njegove smrti, Plaschki u čast, uspostavljena je u Austrijskoj akademiji Nagrada Richarda Georga Plaschke, kojom se stipendiraju mladi istraživači povijesti istočne i jugoistočne Europe izvan Austrije.

Kao vodeća osoba u organizaciji istraživanja povijesti istočne i jugoistočne Europe, Richard Georg Plaschka primio je brojne počasti. Između ostalog, postao je vanjski član Srpske i počasni član Mađarske akademije, član Collegium Carolinum u Münchenu, Sudetsko-njemačke i Poljske akademije te nositelj počasnih doktorata sa Sveučilišta u Sofiji i Pragu. Neko vrijeme vršio je dužnost potpredsjednika UNESCO-ove komisije za Austriju, Slovačka Akademija dodijelila mu je Veliku zlatnu medalju, dok je u Austriji osvojio brojne nagrade, među kojima se možda najviše ističu ugledna nagrada nazvana po povjesničaru Antonu Gindelyju (1979.) i odlikovanje Republike Austrije za zasluge (1985.).<sup>10</sup>

Arnold Suppan napomenuo je u svojem tekstu o Plaschki i kredo kojega je izgovorio javno, tijekom susreta pape Ivana Pavla II s austrijskim znanstvenicima kojega je kao predsjedavajući Austrijskog rektorskog zbora otvorio 1983. u bečkom

Povjesničar koji istražuje – bilo povoljno ili ne  
Povodom petnaeste obljetnice smrti  
Richarda Georga Plaschke (1925.-2001.)



Hofburgu: „Objavi – bilo povoljno ili ne“ (*Verkünde - ob gelegen oder ungelegen*).<sup>11</sup> Tom je kredu Plaschka bio i ostao vjeran tijekom čitave karijere; od nastave i predavanja do vlastitih radova. Djelo *Cattaro und Prag. Revolte und Revolution* (1963.) u kojem Plaschka analizira Kotorsku i Prašku pobunu uoči pada Habsburške Monarhije, povezujući ideološke, socijalne i ljudske faktore tih ustanaka s propadanjem multinacionalne države. Zanimljivo je da Plaschka, koristeći arhivsko gradivo i iskaze suvremenika, dolazi do zaključka da nacionalizam nije osnovni razlog pobune u Kotoru, već prvenstveno osjećaj klasne solidarnosti. Neki od njegovih zaključaka slični su i komplementarni s nešto ranije napisanom knjigom Bernarda Stullija *Ustanak mornara u Boki Kotorskoj* (1959.), koja se temelji nešto više na događajnoj povijesti.<sup>12</sup>

Tema propadanja Monarhije nastavit će zanimati Plaschku i nakon objavljene knjige, pa će svoja nova istraživanja, pored brojnih predavanja i radova, objaviti skupa s Arnoldom Suppanom i Horstom Haselsteinerom 1974. u dvosveščanoj knjizi *Innere Front. Militärassistentz, Widerstand und Umsturz in der Donaumonarchie 1918*. U tom će djelu Plaschka podrobnije analizirati različite manifestacije rasula Monarhije – štrajkove, pljačke i razbojstva, ustanke, konspiracije, neposluhe i sl. – koji su bili motivirani nacionalnim razdorom, pa su na taj način doprinosili centrifugalnim snagama razdora i raspada Austro-Ugarske.<sup>13</sup>

Kroz nekoliko odabranih primjera članaka i djela moguće je zorno prikazati Plaschkin pristup i stil. Povijest Habsburške Monarhije, njen širi srednjoeuropski kontekst, povijest vojske i vojnih organizacija te povijest historiografije, neke su od trajnih tema kojima se bavio. Pišući o Františku Palackom, poznatom češkom povjesničaru, odnosno njegovoj političkoj djelatnosti, Plaschka ne propušta priliku ocrtati neke

elemente razvoja češke historiografije, utjecaje znamenite škole Jaroslava Golla, ali i stanje intelektualnih elita u Pragu 19. stoljeća. Povezujući transformacije intelektualne klime s historiografskim usmjerenjima vremena, Plaschka ustvari dokazuje bliskost i povezanost historiografske i političke djelatnosti Františka Palackog koja se u velikoj mjeri odrazila na šire mase, njihovu „svijest prema povijesti“, a time i nacionalnu svijest koja se proteže i u 20. stoljeće.<sup>14</sup>

Zbirka članaka i eseja *Nationalismus, Staatsgewalt, Widerstand. Aspekte nationaler und sozialer Entwicklung in Ostmittel- und Südosteuropa* (1989.) koju su Walter Lukan, Horst Haselsteiner, Arnold Suppan i Karlheinz Mack prikupili povodom Plaschkina šezdesetog rođendana, vrlo je dobar smjerokaz njegovih tema: u preko 30 članaka Plaschka obrađuje teme historiografije i politike, vojnih pobuna, nemira, političkih sukoba i slavenskog problema u Habsburškoj Monarhiji. Radi se ustvari o nizu pojedinačnih studija kojima je cilj kroz arhivska istraživanja, od Beča do Praga, prikupiti tragove raspadanja Austro-Ugarske, a da se pritom ne daju nikakvi pretenciozni zaključci o konačnom padu 1918. godine. Na tom je tragu i njegov prilog objavljen u svesku *Historijskog zbornika* posvećenog Jaroslavu Šidaku, tzv. *Šidakovom zborniku*, gdje je Plaschka pažnju posvetio jednom incidentu u dragunskom regimentu „Grof Montecuccoli“ iz 1912. godine. Nacionalne trzavice koje su u središtu incidenta, Plaschki predstavljaju interesantne tragove rasula koje će uslijediti 1918.<sup>15</sup> Brižno slažući događajnicu, vješto koristeći izvore, stvara tako živopisan, zanimljiv, precizan i zaokružen narativ. Erich Zöllner sjajno je pritom primijetio kako Plaschka neprestano pokušava vlastitu predodžbu zbivanja kombinirati s različitim perspektivama aktera.<sup>16</sup> Analiza takvih partikularnih slučajeva Plaschku međutim nije zadovoljavala, a nije ni stao na primjeru Austro-Ugarske – o tome svjedoči maestralno sastavljeno dvosveščano djelo *Avantgarde des Widerstands. Modellfälle militärischer Auflehnung im 19. und 20. Jahrhundert* (2000.). U njemu se obrađuju primjeri iz svjetske povijesti 19. i 20. stoljeća, od revolucije 1848. u Pragu i Aneksijske krize 1878. do antikolonijalnih ustanaka u Africi i Aziji, ne prateći nužno kronološki okvir – Plaschka djelo otvara pričom o legendarnoj izdaji Wallensteina u 17. stoljeću, a završava borbama na ulicama Budimpešte 1956. godine. Podijeljeni prema modelima koje pojedini primjeri predstavljaju, Plaschka ustvari istražuje percepciju vojske i vojnika u različitim kriznim trenucima diljem svijeta, tražeći slučajeve u kojima vojska potiče promjene, predstavlja vrhovnu transformacijsku silu – predstavlja „avangardu otpora“.<sup>17</sup> Njegovi zaključci pokazuju tako, između ostaloga, i ulogu vojske u procesu stvaranja nacija te širenje percepcije vojske kao oružane snage naroda i društva prije svega, a ne monarha, diktatora ili vlade.<sup>18</sup> U bogatoj galeriji primjera kojom Plaschka dokazuje svoju svestranost, sjajno poznavanje kako svjetske povijesti tako i stranih izvora, pronalaze se i oni vezani uz Hrvatsku: kriza koja je 1918. nastala među mornaricom u Puli zbog nacionalnih previranja, dobrovoljački korpusi Srba, Hrvata i Slovenaca u Rusiji tijekom Prvog svjetskog rata, transformacija partizana u vojsku tijekom Drugog svjetskog rata u Jugoslaviji. Primjerice, prateći razvoj partizanskih odreda od frakcije koja se borila za legitimitet protiv odreda Draže Mihajlovića do državne vojske koja je sa sobom nosila ideju nove Jugoslavije i integrirala strukture Komunističke partije, Plaschka ne staje na 1945. ili čak 1968. godini, već analizira ponašanje vojske i 1990-ih koje je dovelo do sukoba u Sloveniji, Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.<sup>19</sup> U svim je tim primjerima Plaschka ponovno pokazao svoje dobro poznavanje strane, u ovom slučaju

srpske, slovenske i hrvatske primarne literature, istraživačku sposobnost u arhivima Zagreba i Kotora, ali i sposobnost da konkretne događaje oslikava u širem kontekstu vlastitih teza. Također, dokazao je kako nije zarobljenik teorije i teza: nije svaka pobuna, neposluš ili vlastito djelovanje vojske predstavljeno kao „avangarda otpora“, niti su procesi koje je pokrenula vojska vodili prema rješavanju problema pojedinih država.

Iako je predstavljeni pristup Richarda Georga Plaschke vrlo teško oponašati, njegovi učenici i suradnici, naročito u hrvatskoj historiografiji dobro poznati Arnold Suppan i Horst Haselsteiner, ali i mnogi drugi povjesničari, uspješno su prilagodili naučeno vlastitim interesima, vodeći računa na važnost veze povijesti Austrije i Habsburške Monarhije s poviješću srednje, jugoistočne i istočne Europe na koju je ukazivao njihov učitelj. Unatoč tome što je 2008. godine *Österreichische Ost- und Südosteuropa-Institut* zatvoren zbog nedostatka financijskih sredstava, Plaschkinio je djelo stvorilo temelje proučavanja regionalnih aspekata austrijske povijesti. Njegovim naporima etablirana je i njegovana tradicija Beča kao središta jednog historiografskog stvaralaštva, čak i intelektualnog kruga, koji je preko zajedničkih istraživanja ponovno povezo sve narode bivše Habsburške Monarhije, pa i šire. Temelji su to na kojima se i današnja historiografija Austrije, Habsburške Monarhije te srednje i jugoistočne Europe dalje razvija.

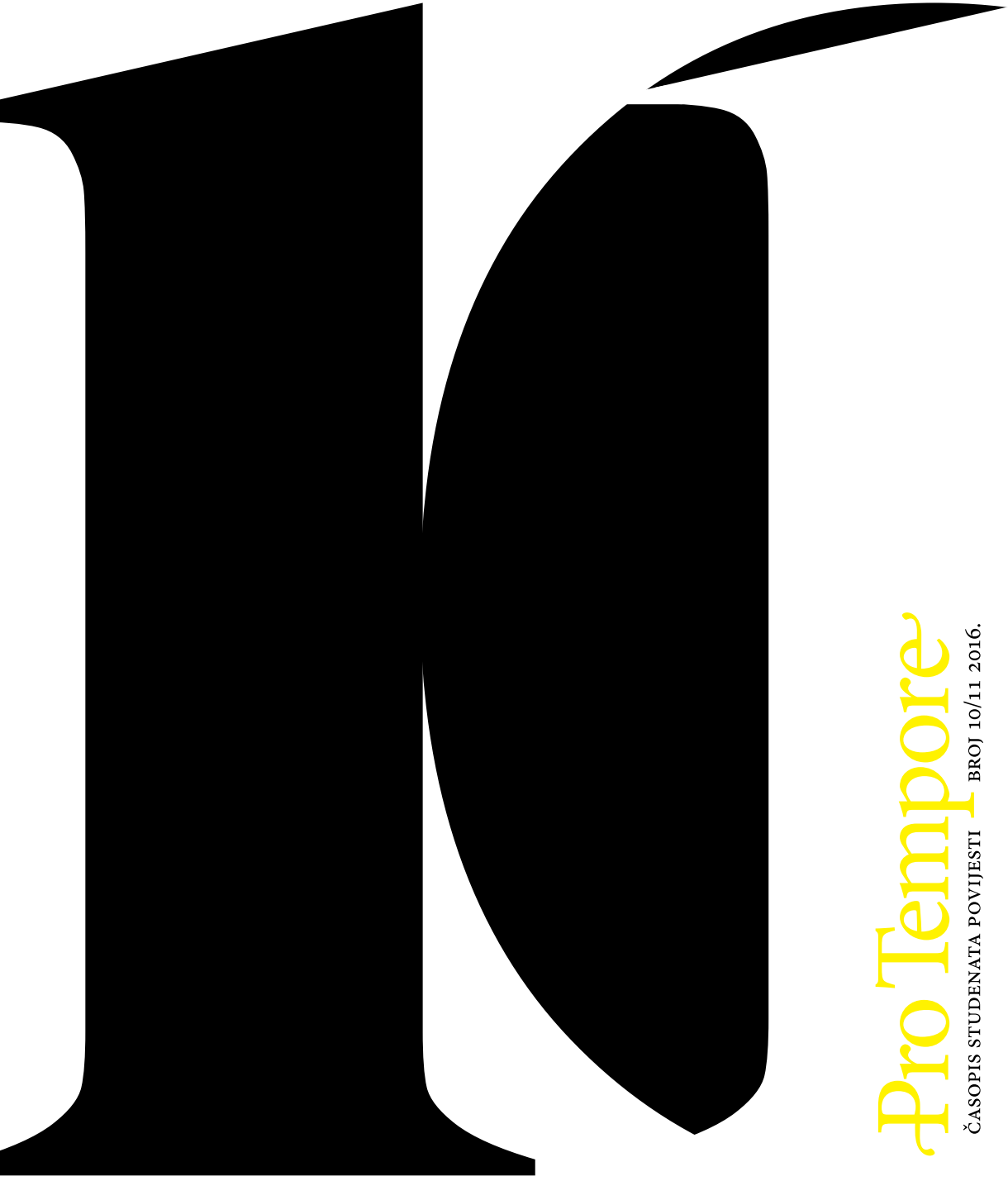
## Multimedijalni izvori

Slika preuzeta s adrese: [www.austria-lexikon.at/af/AEIOU/Plaschka,\\_Richard](http://www.austria-lexikon.at/af/AEIOU/Plaschka,_Richard)

## Bilješke:

- 1 Erich Zöllner, „Richard Georg Plaschka“, u: *Nationalismus, Staatsgewalt, Widerstand: Aspekte nationaler und sozialer Entwicklung in Ostmittel- und Südosteuropa: Festgabe zum sechzigsten Geburtstag*, ur. Richard Georg Plaschka i Horst Haselsteiner (München: Oldenbourg Verlag, 1985.), XV; Arnold Suppan, „In memoriam Richard Georg Plaschka (1925-2001)“, *Österreichische Osthefte* 43 (2001.), 395; vidi također: Arnold Suppan, „In Memoriam Richard Georg Plaschka (1925-2001)“, dostupno na: [www.dieuniversitaet-online.at/personalia/beitrag/news/in-memoriam-richard-georg-plaschka/308/neste/4.html](http://www.dieuniversitaet-online.at/personalia/beitrag/news/in-memoriam-richard-georg-plaschka/308/neste/4.html) (pristup ostvaren: 20. VIII. 2012.).
- 2 Erich Zöllner, „Richard Georg Plaschka“, u: *Nationalismus, Staatsgewalt, Widerstand: Aspekte nationaler und sozialer Entwicklung in Ostmittel- und Südosteuropa: Festgabe zum sechzigsten Geburtstag*, ur. Richard Georg Plaschka i Horst Haselsteiner (München: Oldenbourg Verlag, 1985.), XV-XVI; Arnold Suppan, „In memoriam Richard Georg Plaschka (1925-2001)“, *Österreichische Osthefte* 43 (2001.), 396.
- 3 Arnold Suppan, „In memoriam Richard Georg Plaschka (1925-2001)“, *Österreichische Osthefte* 43 (2001.), 396.
- 4 John Leslie, „Nationalismus, Staatsgewalt, Widerstand. Aspekte nationaler und sozialer Entwicklung in Ostmittel- und Südosteuropa by Richard Georg Plaschka“, *The English Historical Review*, 104/412 (1989.), 758.
- 5 Josef Breu, „Richard Georg Plaschka zu 60. Geburtstag“, u: *Nationalismus, Staatsgewalt, Widerstand: Aspekte nationaler und sozialer Entwicklung in Ostmittel- und Südosteuropa: Festgabe zum sechzigsten Geburtstag*, ur. Richard Georg Plaschka i Horst Haselsteiner (München: Oldenbourg Verlag, 1985.), XI; Arnold Suppan, „In memoriam Richard Georg Plaschka (1925-2001)“, *Österreichische Osthefte* 43 (2001.), 398.
- 6 Arnold Suppan, „In memoriam Richard Georg Plaschka (1925-2001)“, *Österreichische Osthefte* 43 (2001.), 397-399.
- 7 Arnold Suppan, „Austria and its Neighbors in the East, 1945-1989“, u: *Peaceful Coexistence or Iron Curtain?*, ur. Arnold Suppan i Wolfgang Mueller (Wien: LIT Verlag,

- 2009.); Vidi: /www.onb.ac.at/ (pristup ostvaren: 22. VIII. 2012.).
- 8 Arnold Suppan, „In memoriam Richard Georg Plaschka (1925-2001)“, *Österreichische Osthefte* 43 (2001.), 401. Vidi primjerice: Anna Maria Drabek, Adam Wandruszka, Richard G. Plaschka (ur.), *Ungarn und Österreich unter Maria Theresia und Joseph II.* (Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1982.); Anna Maria Drabek, Walter Leitsch, Richard G. Plaschka (ur.), *Russland und Österreich zur Zeit der Napoleonischen Kriege* (Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1989.); Anna Maria Drabek, Helmut Rumpler, Richard G. Plaschka (ur.), *Das Parteienwesen Österreichs und Ungarns in der Zwischenkriegszeit* (Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1990.); Anna Maria Drabek, Brigitta Zaar, Richard G. Plaschka (ur.), *Eisenbahnbau und Kapitalinteressen in den Beziehungen der österreichischen mit den südslawischen Ländern* (Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1993.); Anna Maria Drabek, Horst Haselsteiner, Richard G. Plaschka (ur.), *Mitteleuropa-Idee, Wissenschaft und Kultur im 19. und 20. Jahrhundert: Beiträge aus österreichischer und ungarischer Sicht* (Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1997.).
- 9 Arnold Suppan, „In memoriam Richard Georg Plaschka (1925-2001)“, *Österreichische Osthefte* 43 (2001.), 395.
- 10 Horst Haselsteiner – Karlheinz Mack – Arnold Suppan, „Richard Georg Plaschka zugeeignet“, u: *Revolutionen in Ostmitteleuropa 1789-1989: Schwerpunkt Ungarn*, ur. Karlheinz Mack (München: Oldenbourg Verlag, 1995.), 7; Arnold Suppan, „In memoriam Richard Georg Plaschka (1925-2001)“, *Österreichische Osthefte* 43 (2001.), 401.
- 11 Arnold Suppan, „In memoriam Richard Georg Plaschka (1925-2001)“, *Österreichische Osthefte* 43 (2001.), 403.
- 12 Vidi: Bernard Stulli, *Ustanak mornara u Boki Kotorskoj: 1.-3. februara 1918.* Split: Mornarički glasnik, 1959.; Lawrence Sondhaus, „Austro-Hungarian Naval Mutinies of World War I“, u: *Rebellion, Repression, Reinvention: Mutiny in Comparative Perspective*, ur. Jane Hathaway (Greenwood Publishing Group, 2001.), 195-214.
- 13 Erich Zöllner, „Richard Georg Plaschka“, u: *Nationalismus, Staatsgewalt, Widerstand: Aspekte nationaler und sozialer Entwicklung in Ostmittel- und Südosteuropa: Festgabe zum sechzigsten Geburtstag*, ur. Richard Georg Plaschka i Horst Haselsteiner (München: Oldenbourg Verlag, 1985.), XVII.
- 14 Richard Georg Plaschka, „The Political Significance of Frantisek Palacky“, *Journal of Contemporary History* 8/3 (1973.), 35-55.
- 15 Richard Georg Plaschka, „...A střílet nebudem!“, *Historijski zbornik - Šidakov zbornik* (1976.-1977.), 431-437.
- 16 Erich Zöllner, „Richard Georg Plaschka“, u: *Nationalismus, Staatsgewalt, Widerstand: Aspekte nationaler und sozialer Entwicklung in Ostmittel- und Südosteuropa: Festgabe zum sechzigsten Geburtstag*, ur. Richard Georg Plaschka i Horst Haselsteiner (München: Oldenbourg Verlag, 1985.), XVIII.
- 17 Richard Georg Plaschka, *Avantgarde des Widerstands: Modellfälle militärischer Auflehnung im 19. und 20. Jahrhundert*, sv. 1 (Wien-Köln-Graz: Böhlau, 2000.), 19.
- 18 Richard Georg Plaschka, *Avantgarde des Widerstands: Modellfälle militärischer Auflehnung im 19. und 20. Jahrhundert*, sv. 2 (Wien-Köln-Graz: Böhlau, 2000.), 341.
- 19 Richard Georg Plaschka, *Avantgarde des Widerstands: Modellfälle militärischer Auflehnung im 19. und 20. Jahrhundert*, sv. 1 (Wien-Köln-Graz: Böhlau, 2000.), 610-621.



# Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI - BROJ 10/11 2016.

# Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 10/11 2016.



# Pro Tempore

Časopis studenata povijesti  
Godina VIII, broj 10-11, 2016.

## Glavni i odgovorni urednik

Tomislav Brandolica

## Zamjenik glavnog urednika

Filip Šimetin Šegvić

## Uredništvo

Tomislav Brandolica, Marta  
Fiolić, Kristina Frančina, Marko  
Lovrić, Valentina Nedeljko, Nikola  
Seiwerth, Filip Šimetin Šegvić

## Urednici pripravnici

Zvonimir Plavec, Vjenceslav  
Rupčić, Porin Šćukanec Reznicek

## Redakcija

Tomislav Brandolica, Marta Fiolić,  
Kristina Frančina, Marko Lovrić,  
Valentina Nedeljko, Zvonimir  
Plavec, Vjenceslav Rupčić, Nikola  
Seiwerth, Porin Šćukanec Reznicek,  
Filip Šimetin Šegvić

## Recenzenti

dr. sc. Damir Agičić  
dr. sc. Ivo Banac  
dr. sc. Tomislav Galović  
dr. sc. Ivo Goldstein  
dr. sc. Iskra Iveljić  
dr. sc. Tvrtko Jakovina  
dr. sc. Hrvoje Klasić  
dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić  
dr. sc. Jelena Marohnić  
dr. sc. Mirjana Matijević Sokol  
dr. sc. Hrvoje Petrić  
dr. sc. Drago Roksandić  
Marie Scatena, MA  
akademik Arnold Suppan  
Marina Šegvić, prof.  
dr. sc. Božena Vranješ Šoljan

## Lektura i korektura

Gabrijela Detelj  
Marta Fiolić  
Ana Jelić  
Nikolina Kos  
Marko Pojatina  
Tihomir Varjačić

## Dizajn i priprema za tisak

DZN studio

## Prijevodi s engleskog jezika

Tomislav Brandolica  
Tina Miholjančan, prof.  
Marija Marčetić  
Ivan Markota  
Krešimir Matešić  
Judita Mustapić  
Kristina Videković

## Prijevodi s njemačkog jezika

Mirela Landsman Vinković  
Filip Šimetin Šegvić  
Azra Plićanić Mesić

## Prijevodi s francuskog jezika

Jasna Čirić, prof.  
Marta Fiolić  
Marija Galić  
Tea Šimičić

## Prijevodi s talijanskog jezika

Tihana Filipčić  
Loretta Lanča

## Izdavač

Klub studenata povijesti – ISHA  
Zagreb

## Tisak

Mediaprint – Tiskara Hrašćić

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim  
radovima izražavaju isključivo  
stavove autora i ne predstavljaju  
nužno stavove i mišljenja  
uredništva i izdavača

## Izdavanje ovog časopisa financijski su omogućili:

Filozofski fakultet  
Sveučilišta u Zagrebu  
Odsjek za povijest  
Filozofskog fakulteta  
Sveučilišta u Zagrebu,  
Studentski zbor  
Sveučilišta u Zagrebu



## Privatne donacije:

Vesna Miović, I. P., M. Č.

Redakcija časopisa Pro tempore  
svim se donatorima iskreno  
zahvaljuje na financijskoj podršci!

Časopis se ne naplaćuje.

## Adresa uredništva:

Klub studenata povijesti – ISHA  
Zagreb  
(za: Redakcija Pro tempore),  
Filozofski fakultet  
Sveučilišta u Zagrebu,  
Ivana Lučića 3,  
10000 Zagreb

## E-mail:

pt.redakcija@gmail.com  
tomislav.brandolica@gmail.com